

گذری بر رسائل حزین لاهیجی

علی اوجبی

علامه ذوفنون، شیخ محمد علی حزین لاهیجی، از اندیشمندان بزرگ اما گمنام قرن دوازدهم هجری، در ۲۷ ربیع الاخر ۱۱۰۳ هـ. ق در دارالسلطنه اصفهان دیده به جهان گشود. و به سال ۱۱۸۰ هـ. ق. در سن هفتاد و هفت سالگی چشم از جهان فرو بست و پیکر مطهرش در باغی که خود احداث کرده بود، دفن شد.

او از معدود نوادر و نوابغ اندیشمند جهان اسلام بود که در تمامی علوم و معارف زمانه خویش حتی در علوم طبیعی تبحری خاص داشت. برخلاف آنچه که بدان اشتها دارد، شاعر صرف نبود بلکه در زمینه فقه، اصول، تفسیر، فلسفه، منطق، تاریخ، اخلاق، علوم غریبه، انساب، پزشکی و شعبه‌های گونه‌گونه علوم طبیعی اطلاعات چشمگیری داشت، و در تمامی آنها از خود اثری برجای گذاشت.

مجموعه حاضر که به کوشش گروهی از محققان و مصححان زیر نظر دفتر نشر میراث مکتوب تصحیح و بازنویسی شده است، شامل ۱۲ رساله ذیل می‌باشد:

۱. شجرة الطور فی شرح آية النور: تفسیر مختصری است بر آیه ۳۵ سوره نور که صبغه عرفانی فلسفی دارد و به زبان عربی نگاشته شده است.

این رساله بر اساس میکروفیلم شماره ۱۸۱۲ موزه لندن تصحیح شده است.

۲. مرآة اللہ فی شرح آية شهد اللہ: تفسیر بسیار موجزی بر آیه

شریفة « شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَا اِلهَ اِلاَّ هُوَ » است که به شیوه عرفا و به زبان عربی تألیف شده است.

در بازنویسی این اثر از میکروفیلم شماره ۱۸۱۲ موزه لندن استفاده شده است.

۳. المذاکرات فی المحاضرات: رساله‌ای است فارسی در یکی از صنایع منطقی موسوم به صنعت جدل. مصنف در این رساله پیرامون ماهیت جدل و آداب مناظره بتفصیل سخن رانده و آن را مزین به سخنان گهربار حضرت امیر(ع) و اقوال بزرگان و حکما و لطایف حکایات نموده است.

دستنوشتی که به عنوان نسخه اساس در تصحیح این رساله به کار رفته، نسخه شماره ۳۷۳۷ کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران است.

۴. رساله در حقیقت نفس و تجرد آن: رساله‌ای است فلسفی

در بیان ماهیت نفس، همراه با ادله‌ای که تجرد آن را به اثبات می‌رساند.

این نوشتار در عین اختصار حاوی نکات بدیعی نیز هست که از آن جمله می‌توان به تقسیم جوهر به اقسام شش‌گانه اشاره کرد. از جمله بخشهای خواندنی و جذاب این رساله فارسی مقدمه آن است که در آن ارزش و اهمیت معرفت نفس به زیبایی تبیین شده است. فصل پایانی این اثر نیز به ماهیت علم اختصاص دارد.

این رساله بر اساس میکروفیلم شماره ۱۸۱۲ موزه لندن تصحیح و بازنویسی شده است.

رسائل حزین لاهیجی

محمد علی بن ابی طالب حزین لاهیجی

برگوش

علی اوجبی
نصرتاقری بیروندی
اسکندراستداری
عبدالحسین مهدوی

زینظر

دفتر نشر اشکوب

۵. رساله در بشاراتی بر ظهور حضرت محمد(ص): رساله ای فارسی است در اثبات نبوت حضرت ختمی مرتبت(ص) با استناد به تورات، اناجیل (ربعه و دیگر کتب آسمانی).

این نوشتار بر اساس نسخهٔ Khatak, 163 تصحیح شده است. ۶. شرح قصیدهٔ لامیه: شرح و ترجمه ای است فارسی بر قصیدهٔ لامیه ای که مصنف خود سروده. او در این رساله پس از ذکر هر بیت به ترجمهٔ عربی واژگان آن پرداخته، سپس آن را به فارسی ترجمه و شرح کرده است.

تصحیح این اثر بر اساس دستنوشست شمارهٔ ۷۷۹۶/۱ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران صورت گرفته است.

۷. رسالهٔ اوزان و مقادیر: رساله ای است به زبان فارسی در تبیین اوزان و مقادیری چون: مثقال، دینار، درهم، صاع، مد، رطل و کر، که در کتب فقهی و روایات اهل بیت(ع) به کار رفته است. این اثر بر اساس میکروفیلم شمارهٔ ۱۴۶۴ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران بازنویسی شده است.

۸. رساله در چگونگی صید مروارید: رساله ای فارسی است در بیان ماهیت مروارید و رنگها، اشکال، آفات، منافع و خواص و چگونگی محافظت و صید مروارید.

این اثر نخست به کوشش سرفراز خان ختک و اوتو اشپیس تصحیح و در سال ۱۹۵۴ میلادی در بن به خط نستعلیق چاپ شد؛ که اینک پس از ویرایش و بازخوانی به پیشگاه مشتاقان عرضه می شود.

۹. رسالهٔ فواید استماع صوت حسن / رساله در سماع و آداب آن: مصنف در این رسالهٔ فارسی به ایجاز پیرامون فواید

سه گانهٔ استماع صوت حسن سخن گفته در پایان به اجمال آداب سماع را متذکر شده است.

تصحیح این رساله بر اساس دستنوشست شمارهٔ ۴۰۵۷ کتابخانهٔ ملک صورت گرفته است.

۱۰. رسالهٔ واقعات ایران و هند: این رساله گزیده ای است از کتاب تاریخ حزین. مصنف در این رسالهٔ فارسی کوشیده تا به اجمال پیرامون وقایعی چون حملهٔ افغانها و تهاجمات دولت عثمانی - که خود نیز ناظر آنها بوده - تا سقوط سلسلهٔ صفویه و به سلطنت رسیدن نادرشاه افشار، سخن گوید.

بازنویسی این متن بر اساس میکروفیلم شمارهٔ ۱۷۱۴ موزهٔ لندن صورت گرفته است.

۱۱. رساله در جرّ ثقیل: رساله ای است فارسی با نثری بسیار مغلق و متکلفانه همراه با افتادگیهای فراوان در بیان آلات و ابزاری که در نقل و انتقال اشیای سنگین به کار می روند.

این اثر بر اساس نسخهٔ شمارهٔ ۷۹۱ مجلس شورای اسلامی بازنویسی شده است.

۱۲. رسالهٔ خواص الحیوانات: رسالهٔ فارسی مبسوطی است در بیان انواع حیوانات، و خواص دارویی و احکام فقهی آنها از دید مذاهب چهارگانهٔ اهل سنت و امامیه.

این رساله بر اساس میکروفیلم شمارهٔ ۱۴۶۴ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران تصحیح شده است.

این مجموعه بدست چاپ سپرده شد و بزودی منتشر می شود.

۱. دیوان طبیب اصفهانی / عبدالباقی بن محمد رحیم طبیب اصفهانی؛ گردآورنده کیوان سمیعی؛ مصحح مجتبی برزآبادی فراهادی - تهران: سنایی، بهمن ۱۳۷۶، ۲۹۸ ص، ۱۰۰۰۰ ریال، ۳۳۰۰ نسخه
۲. مجموعه رسائل فارسی خواجه عبدا... انصاری / مصحح محمد سرور مولایی - تهران: توس، اسفند ۱۳۷۶، ۶۴۲ ص، ۲ مجلد، دوره ۴۲۰۰۰ ریال، چاپ دوم ۳۳۰۰ نسخه
۳. از جام شیخ جام (گزیده آثار شیخ جام) / به اهتمام علی فاضل - تهران: سخن، اسفند ۱۳۷۶، ۳۲۸ ص، ۱۱۰۰۰ ریال، ۲۲۰۰ نسخه
۴. شروح سوانح / محمود بن عزالدین کاشانی؛ به اهتمام احمد مجاهد - تهران: سروش، اسفند ۱۳۷۶، ۱۶۲ ص، ۵۰۰۰ ریال، چاپ دوم ۳۰۰۰ نسخه
۵. رسالهٔ سه اصل / صدرالدین شیرازی؛ مصحح محمد خواجه جوی - تهران: مولی، ۲۲۴ ص، ۱۳۷۶، ۱۲۰۰۰ ریال، چاپ اول ۱۵۰۰ نسخه
۶. مجموعه اشعار فیلسوف کبیر صدرالدین شیرازی / مصحح محمد خواجه جوی - تهران: مولی، ۱۳۷۶، ۱۲۸ ص، ۶۵۰۰ ریال، چاپ اول ۱۵۰۰ نسخه